

EVA
NOUROVÁ

Toulavé kočky z Homsu

≡ KNIHA ZLIN

Toulavé kočky z Homsu

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

☰ KNIHA ZLIN

Eva Nourová
Toulavé kočky z Homsu – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

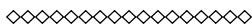
Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

fleet

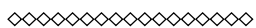
Toulavé kočky z Homsu

**EVA
NOUROVÁ**

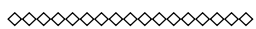

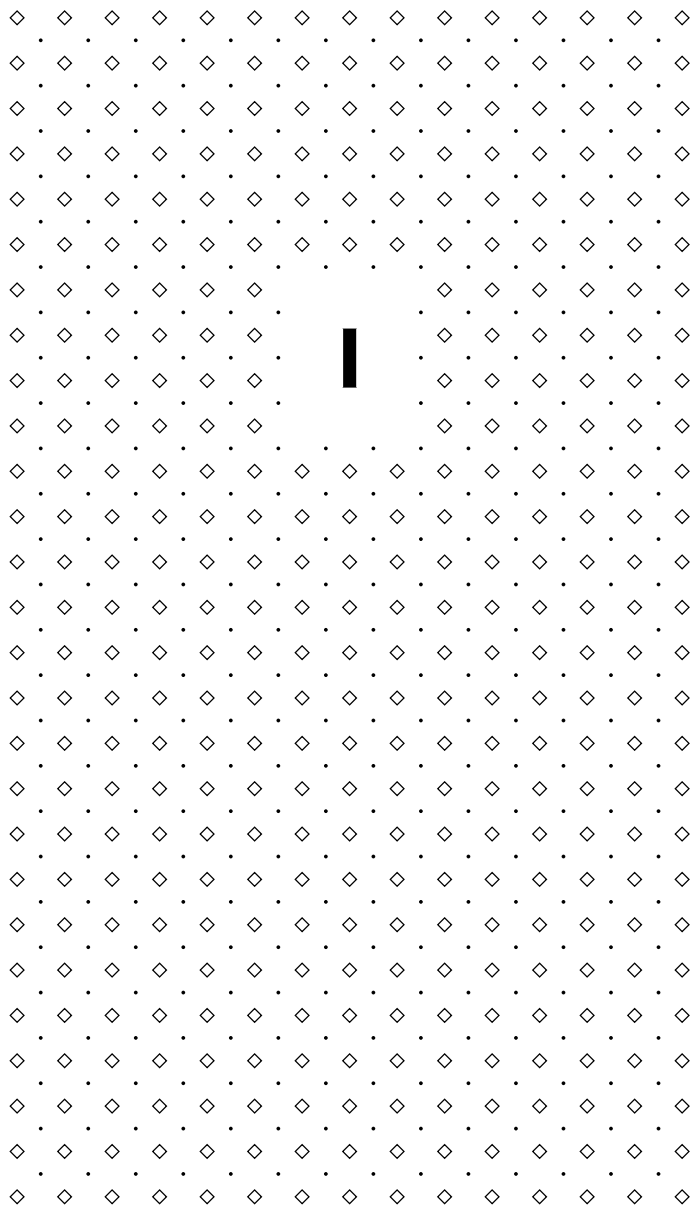
SWEDISH
ARTSCOUNCIL

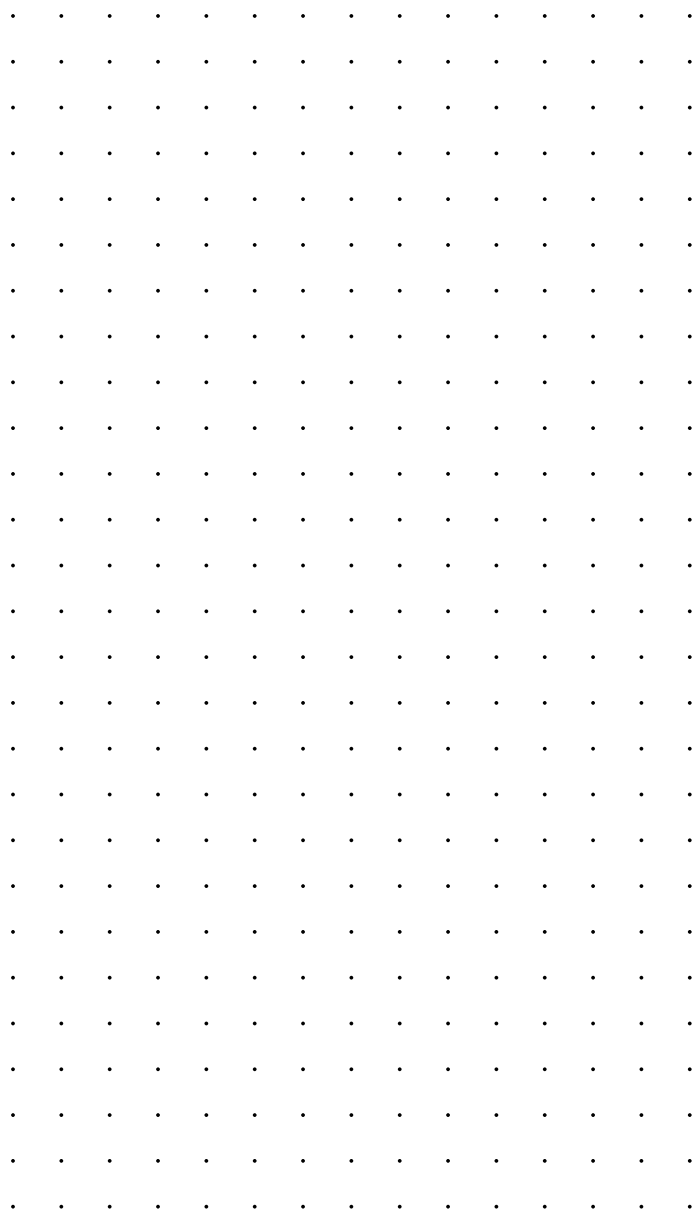
Vydání tohoto překladu podpořil Švédský kulturní institut.
This translation was published with a subsidy from the Swedish Arts
Council, gratefully acknowledged.

Eva Nourová je autorčin pseudonym,
použitý z důvodu ochrany Sámího
a jeho rodiny.

Ne že by snad přenášely nákazu, i když mnohé jistě nemocné byly. Ne, důvodem bylo, že žily v tomtéž obleženém městě jako vy. Kočky byly stejně nevinné a žíznivé, stejně hubené a vyhladovělé jako vy.

„Bylo by to jako sníst svého souseďa,“ řekl jsi.

V arabštině se říká, že kočka má sedm duší, ve švédštině, že má devět životů. Ty musíš mít jak sedm duší, tak devět životů, jinak si nedovedu vysvětlit, že jsi přežil tak dlouho.

Co rozhoduje o tom, jestli někdo přežije? Náhoda. Jenže náhodnost člověku nedodává naději. A tak říkáš, že existují strategie, konkrétně dvě. První radu ti dal kamarád v armádě syrského režimu: namlouvat si, že jsi svobodný, je taky svého druhu svoboda.

„Když nás vzbudí uprostřed noci a lijí nám na holá záda ledovou vodu, říkej si, že jsi to tak chtěl, že je to tvoje volba.“

Druhá rada, u které už si nepamatuješ, kdo ti ji dal, zní, že se nikdy nemáš ohlížet zpátky a nemáš ničeho litovat. Ani toho, čeho lituješ.

Když mluvíš o svém dětství, vždycky mi to připomene slova rusko-americké spisovatelky Mashi Gessenové. Nenechte se zmást drobnými náznaky normality, uvádí jako doporučení, jak má člověk přežít za totality. Tvoje dětství bylo zalito světlem a slunečními prásátky, bezpečím a láskou. Drobnými náznaky normality.

Donést kuchyňský nůž, aby vrabce vysvobodili, napadlo jeho starší sestru. Ptáček nešťastně pípal a nehybně seděl v lepidle, kterým jejich rodiče natřeli kartonové krabice rozložené na střešní terase. Na lepidlo se měly nachytat myši, ale místo toho v něm uvízl vrabec. Dole se v horku tetelily ulice a obdélníkové dvory Homsu. Vzduchem se nesl pach výfukových plynů a sladká vůně čerstvě rozkvetlých jasmínů, které se plazily po kamenných zdech a železných bránách, sem tam ale k Sámímu a jeho sestře zavanul i čerstvý větřík.

Oba se nad ptáčkem sklonili. Hiba mu opatrně odřízla lepidlo zpod pařátků, jako by byla špičkový chirurg z Damašku, a ne devítiletá holka, které obvykle došla trpělivost dřív, než by takový vrabec stačil mávnout křídly. Jenže hned zjistili, že lepidlo potřísnilo ptákovi peří, takže stejně nemůže létat. Sámí ho v dlaních odnesl o patro níž do koupelny, dával pozor, aby nezakopl – buď opatrný, varovala ho sestra – a pak děti ptáčka umyly v umyvadle. Vodou ani moc studenou, ani moc teplou, nastavenou na přiměřený proud. Světle hnědá nadýchaná kulička mu spočívala v ruce, Hiba vzala froté ručník a třesoucí se tělíčko opatrně osušila. Měli zapnuté rádio, a protože zpívala Fajrúz, muselo být ještě dopoledne.

„Co děláte?“ zeptala se jich z kuchyně Samíra.

O víkendech tam rodiče sedávali a probírali záležitosti týkající se dětí a domu. Sámí slyšel cinkot šáleků, v nichž semínka

kardamomu klesala do černé kávy a zase se z ní vynořovala jako malé pŕlměsíčky, a odkašlávání otce, když si otíral drobky z kníru, na který byl ze svého vzhledu nejpyšnější.

„Zachraňujeme ptáčka,“ vysvětloval Sámí.

„Už žádná další zvířata,“ řekl Nabíl.

„Kdepak, tohohle zase pustíme,“ ujišťovala ho Hiba tónem stejně přesvědčivým, jako když tvrdila paní učitelce, že v žádném případě neopisovala od spolužačky.

Děti vyšly na konec schodů a otevřely si dveře na terasu. Nad hlavami se jim vznášelo slunce jako fata morgána, nedalo se do něj přímo pohlédnout. Hiba si od bratra ptáčka vzala a pozvedla ho v dlaních. Leť, ptáčku, leť. Ale ptáček jen tiše seděl, krčil se a nevydal ani pípnutí.

„Křídla mu ještě neuschla,“ řekla sestra.

A tak si děti sedly na vyhřátou podlahu terasy, pod nebe modré jako bazény v Lázikíji, a čekaly, až se z křidel odpaří i poslední vlhkost. Nůž se na světle leskl. Hiba vzala čerstvě nabroušenou čepel do ruky a začala prasátky oslíňovat obě slepice, až s kdákáním utekly do kurníku.

Sámí byl z horka ospalý a šťastný zároveň. Připomnělo mu to podobnou chvíli z minulého týdne, která v něm navzdory své obyčejnosti a nepředvídatelnosti – anebo možná jen tím, jakou náhodou k ní došlo – vyvolala podobný hřejivý pocit. Sámí ztratil rovnováhu, možná se mu do cesty připlatel kámen. Každopádně spadl. Na vteřinku se nacházel ve stavu beztlíže, sám a bezvýznamný jako zrnko prachu vířící v ranním světle. Nic ho nemohlo zastavit. Nikdo nevěděl, kde je. Nikdo kromě Hiby, která na něj hned žalovala, že si vzal kolo, což nesměl, a šel s ním na hlavní silnici, i když po ní jezdí auta. Pak kouzlo pomínulo a všechno se vrátilo k normálu. Ale Sámí si byl jistý, že na chvíli prožil pocit naprosté svobody.

Styděl se, že si půjčil kolo bez dovolení, a tak raději nikomu neřekl o svém prstu. Takovou bolest ještě nezažil. Malíček mu

na ruce visel jak zlomená ptačí peruť. Sámí zadržoval slzy, ale babička Fátima si toho všimla. Viděla, že Sámímu teče krev z odřeného pravého kolena a že schovává ruku za zády.

„Ukaž,“ řekla a zkroucenými prsty malíček jemně uchopila.

Pak začala recitovat dlouhou, rozvláchnou báseň, z monotónního pozpěvování dýchala něha a vážnost – tato slova se Sámího dětstvím táhla jako červená nit.

„Tak,“ zvedla babička ruku. „A zítra to bude zase dobré.“

Sámí si šel lehnout a pokoušel se vnímat bolest jako mrak, který se nad ním vznáší. Mrak tam ale byl i ráno, na okrajích ztěžklý deštěm. Povlečení měl Sámí celé mokré. Když se všechno dozvěděla jeho matka, celá zrudla a vynadala jemu i Fátimě.

„Proč jste nešli k doktorovi? Vždyt máš ten prst zlomený!“

Sámího opět píchlo v prsou. To proto, že spadl z kola, počůral se v posteli a věřil babiččiným směšným veršům. Pokud se nedá věřit její moudrosti, co je tedy jisté a na co je spoleh? Nic nejspíš netrvá věčně, a teď je brzy opustí i jejich vrabec.

Jejich vrabec. Tak o něm Sámí přemýšlel, i když ho měli jen krátce. Hodinu, možná dvě, záchranná akce je tak pohltila, že zapomněli na čas. Sámí se na ptáčka upnul, jako by je něco spojovalo jen proto, že na něj tvor prosebně hleděl očkama černýma jako špendlíkové hlavičky. Proto, že ho Sámí hladil po jemných pírkách. Vnímal jeho lehkost v dlaní. Cítil vůči němu odpovědnost a lásku, vůbec by to nepovažoval za moc silná slova. Věděl, že až vrabec roztáhne křídla a zamíří k nebi, bude mu chybět.

Z úvah Sámího vytrhlo písknutí a navzdory horku ho zamrazilo. Když se podíval dolů, uviděl bezstarostně kráčet po dvoře holku od sousedů.

„To nic, já tě ochráním, vrabečku,“ špitl.

Tahle sousedka se vždycky objevila, když ji Sámí nejméně čekal. Za popelnicemi nebo za vraty, případně seskočila ze

stromu. Nosila brýle a dva utažené copy a byla o hlavu větší než on. Proč si vybrala zrovna jeho? Možná proto, že se nebránil. Její rány ho podivně otupovaly. Vždycky se jen schoulil na zemi do klubíčka a chránil si hlavu. Obecně se vědělo, že dívčina matka tajně pije a že dcera doma nejspíš dostává právě tolik ran, kolik pak sama rozdává. Jen proto jí ale Sámí neodpouštěl. Hlavně bylo nespravedlivé, že se někdo může pustit do někomu tak malého a nehrozí mu za to žádné potrestání. Nezasáhl Bůh, osud, kolemjdoucí soused ani nikdo jiný.

Hiba nesoustředěně bodala nožem do kartonu. Slunce uspávalo. Tehdy to ještě Sámí nedokázal zformulovat. Byl to spíš jen takový trochu opojný pocit, který žhnoucí slunce umocňovalo, zhruba podobný, jako když padal z toho kola. Později si tu myšlenku ujasnil: možná neexistuje žádný osud, který by řídil jeho život, možná je zkrátka naprosto svobodný. Když člověk udělá krok určitým směrem, ihned se nachází před další volbou a vzápětí před další. Čas člověka nutí k pohybu. V každé vteřině lidského života se nacházíme v bodě nula a začínáme jednat od začátku.

Jenže to byla nebezpečná myšlenka, která popírala všechno, co ho učili. Člověk se má přece spoléhat na osud a vyšší moc, v první řadě na Boha, v druhé na vůdce této země. Nebo snad naopak? Háfiz al-Asad je první a Bůh až po něm?

Sámí se sestrou seděli na terase, mezi sebou nůž a vrabce, který už oschnul. V prsou mu zběsile bušilo srdíčko. Později člověk může litovat a ptát se, co by se stalo, kdyby se zachoval tak, a ne jinak, kdyby Sámí nejel na kole na silnici, kdyby se bránil hned poprvé, když tu holku od sousedů potkal, kdyby méně poslouchal názory jiných lidí, například své sestry. Ale teď na to ještě neužrál čas.

„Musíš ho hodit do vzduchu,“ řekla Hiba a přerušila Sámího myšlenky.

„Jak hodit?“

Hiba mu ukázala, jak má zvednout ruce, aby vrabce uvedl do pohybu a ten pochopil, že má roztáhnout křídla.

„Tak je maminky učí létat, štouchnou je z hnízda,“ řekla sestra.

„Ale náš ptáček už přece létat umí.“

„Přesně tak, musíme mu to jen připomenout.“

Oba ptáčka políbili na zobák a pohladili ho po zádech. Sámí zalitoval, že mu nedali jméno. Kdyby ho pojmenovali, zůstal by u nich, jméno by upevnilo Sámího lásku k němu. Místo toho Sámí šeptl *tir já tajr*, leť, ptáčku.

Pak zvedl ruce a vyhodil ho do vzduchu, na chvíli to vypadalo, že vrabec skutečně poletí, širokým obloukem přes střechy a dvory Homsu, tetelivou modří, pak ale o tři patra níž dopadl na asfalt, zlomil si vaz a zemřel.

◇ 2 ◇

Homs byl s přibližně milionem obyvatel třetím největším městem země a ležel na řece Ásí nedaleko křížáckého hradu Krak des Chevaliers. Byla tu zvonice, kostel Panny Marie a mešita Chálida ibn al-Walída, avšak město nelákalo tolik turistů jako Damašek nebo obchodní uzel Aleppo. Homs existoval zejména pro ty, kdo tu už bydleli, a zdejší předností byla skromnost. Nikdo tu nebyl ani moc chudý, ani moc bohatý: říkalo se, že všichni tu jedí to samé.

Sámího rodina žila v al-Hamídíji, jedné ze starších čtvrtí Homsu. Dům měl původně obdélníkový vnitřní dvůr, na kterém ve dne zářil pomerančovník a v noci hvězdné nebe. Ale jak se rodina rozrůstala, postupně přibývala další patra a dvůr zastavěli. Nyní byly největší pýchou domu děti, které ho obývaly, o zvířatech nemluvě. Sámí chodil s matkou na kamenné schody pokládat misky se zbytky jídla pro místní kočky. Občas se k nim pár koček nastěhovalo a rodina si je nechala, dokud nezabřezly nebo nepočůraly perský koberec. Na střešní terase bydlely v oploceném kurníku dvě slepice a ve stříbrném podnose s širokými okraji, naplněném vodou, jedna želva.

Zato bílá kachna, která byla hlavně Sámího mazlíček, se beze stopy ztratila. Rodiče tvrdili, že je nemocná a že ji vzali k veterináři. Ten den měli k večeři kuře. Když se matka naklonila nad stůl a zeptala se, jestli jim chutná – zašklebila se přitom, jako by potlačovala úsměv, a rozkašlala se, načež jí Nabíl podal

sklenici vody – oznámila Hiba, že přece ve skutečnosti jedí tu kachnu. Sámí tomu nechtěl věřit, Hiba mluvila pravdu zhruba v polovině případů. Nikdo mu ale nechtěl prozradit, kam se bílá kachna poděla. Maso na talíři bylo světlé a měkké, až do té chvíle chutné a šťavnaté, ale pak už Sámí moc hlad neměl.

Po večeři se utěšil tím, že snědl všechny pistáciové rolky z plechovky se sladkostmi. Správně se nesměl sladkostí ani dotknout, matka pro jistotu položila na plechovku lísteček „Bůh tě vidí“. Samíra byla z celé rodiny jediná, kdo se pětkrát denně modlil k Mekce a pravidelně dodržoval půst, ale ostatní se k ní někdy připojili, aby jí to nebylo líto. Samíra byla uzlovým bodem rodiny, vysoká a štíhlá, s copem, který jí doma sahal až nízko na záda. Jako spousta žen její generace ani Samíra nepracovala, věnovala se jen domácnosti a výchově tří dětí. Občas ale šila ubrusy a prodávala je na trhu.

Sámího matka šila od doby, kdy začala nosit závoj. Rozhodla se k tomu před pár lety, ne že by ji k tomu někdo nutil, ale dělali to všichni okolo. Nosila ho při zvláštních příležitostech a ofinu si s ním nezakrývala, závoj vypadal spíš jako šál, díky němuž podobala dávným filmovým hvězdám z Hollywoodu. První si ušila z babiččiných puntíkových šatů z padesátých let. A když už měla šicí stroj jednou vytažený, vyrobila rovnou něco i pro Sámího a jeho sourozence. Hibě sukni, staršímu bratrovi Alímu tepláky a Sámímu mikinu. Ta byla ze žluté a černé látky, na bříše měla dva tučňáky. Sámí ji nosil úplně pořád až do chvíle, kdy jednou šel ke kamarádovi na oslavu a tam mu někdo řekl Žlutouku. Tím mikina ztratila něco ze svého kouzla, avšak tučňáci ne.

Sámí snil o tom, že jednou pojede na místo, kde je věčně zima a led – jeho starší bratr vyprávěl o exotických místech jako Špicberky a Antarktida. Sámí si představoval, že zima na lidi působí a vytváří mezi nimi tichou dohodu. Nosí tlusté bundy, vydechují páru a mají společného nepřítele, totiž štiplavý víchr.

Mezi lidmi a zvířaty tam jistě panuje sounáležitost. Dokud vzájemně respektují své zvyky a nepodnikají nic nečekaného, mohou žít bok po boku. Tučňáci se kolébají, lední medvědi loví tuleně, tuleni se potápějí do děr v ledu a chytají ryby. A Sámí by tam bydlel v iglú a hleděl do bílé krajiny, až by si oči vykoukal.

„Žlutku, na co čumíš?“

Za mikinu ho vždycky tahala hlavně ta holka od sousedů. Jednou škulba tak silně, že mu roztrhla rukáv. Samíra se nabízela, že mu to spraví, ale Sámí nechtěl. Látka po několika letech nošení stejně vybledla. Matka tehdy už nosila závoj každý den a uvolněné kaštanové kadeře si pod něj pečlivě zastrkovala. Stejně jako Sámí jen tak odložil žlutou mikinu, ani ona nikdy nevysvětlila, proč už nechodí jako dřív, jen řekla, že je jí to takhle pohodlnější.

Kvůli kachně měla matka zřejmě špatné svědomí a dala Sámímu sadu psacích potřeb. Seříznutá špička dřevěného pera se namáčela do černého inkoustu a pak se s ní škrábalo po papíru. Sámí opatrně postupoval zprava doleva, písmenko za písmenkem. Všichni sourozenci od něj dostali jmenovku na dveře pokojů.

Nejdřív Sámí napsal jméno bratra Alího, ten z nich byl nejstarší a nejvyšší. Při chůzi se mu neustále pohybovaly opálené paže, jako by byl netrpělivý nebo neustále někam mířil. Alí neměl rád, když mu někdo nařizoval, co má dělat. Sámí k němu vzhlížel, jeho bratr byl společenský, oblíbený a měl kolem sebe neustále spoustu přátel. Zdálo se, že nikdo z nich nevnímá Alího koktání. Učení Alímu šlo, ale nestavěl je na první místo. Často se kvůli tomu dohadoval s otcem. Člověk má být vážný a tvrdě pracovat, domníval se Nabíl, což se z nějakého záhadného důvodu vylučovalo se zábavou s kamarády.

Hibino jméno Sámí napsal menším písmem pod svoje, protože měli společný pokoj. Pořád si hráli, vymýšleli hry a hádali se. Sámí nevnímal, že by byl jiný než sestra, přesto chápal, že

něco je odlišuje. Hibě dával otec dárky, šperky a sladkosti, ale synům ne. Když na to Sámí jednou upozornil, zeptal se ho Nabíl, jestli je snad holčička. Stejně jako když Hibě dovolil hrát na počítači o hodinu déle.

„Jsi holčička? Ne, tak vidíš.“

Počítač byl výsledkem rodinného kompromisu. Otec dokonce povolil i nákup televize, s podmínkou, že budou dálkový ovladač uchovávat v plastovém pouzdře, aby se na něj neprášilo. Nabílovi by ale bohatě stačilo rádio. Poslouchal ho v židli otočené k přístroji, protože prý líp slyšel, když se díval, odkud zvuk přichází. Pracoval na nádraží a neměl moc pochopení pro novoty. I železnice byla pozůstatkem minulých dob. Teď se z města do města jezdilo auty a vlak volili hlavně turisté a pár jednotlivců. Sámí někdy chodil s Nabílem do práce a vídal tam bělovlasého pána s vestou a hodinkami na řetízku, jak před příjezdem vlaku šlape na kole ke kolejím a přehazuje výhybku.

Automatické výhybky a internet, co to je? Módní vlny. Nakonec se však otec nechal na počítač umluvit, protože vyrůstal ve skromných poměrech a chtěl dětem dopřát to, co sám neměl. Samíra se postavila na stranu dětí. Byla zvyklá prosadit si svou. Silná vůle se jí vyplatila, když se seznámila s Nabílem a zamilovali se do sebe – musela plně využít svých přesvědčovacích schopností, aby přiměla svou majetnější rodinu, která se těšila větší vážnosti, aby ke sňatku svolila.

Krátce po svatbě – možná až příliš brzy – se narodil Alí. O pár let později přišla na svět Hiba. Příbuzní tvrdili, že rodiče se vyčerpali na prvních dvou dětech ještě před Sámím, a proto ze Sámího útlého dětství neexistovaly žádné fotografie. Na prvním dochovaném snímku mu bylo už šest let a měl na sobě žlutou mikinu s tučňáky.

„To proto, že naši tě našli na ulici,“ řekla mu Hiba jednou u večere.

Sámí odběhl do svého pokoje a strčil hlavu pod peřinu. Věděl, že Hiba lže, ale úplně jistý si být nemohl. Možná je na něm něco jiného, možná do rodiny nepatří? Pak se peřina najednou nadzvedla a zadívaly se na něj Hibiny kočičí oči. Ukázala na tři bílé tečky na palci jeho pravé ruky.

„Dělala jsem si legraci, jasně že jsi můj brácha. Koukej, tady jsem tě kousla, když jsi byl malý.“

Pak se Sámí se sestrou vrátil do kuchyně, aby nepřišel o dezert. Když se všichni shromáždili u stolu, prohlásil Nabíl, že na jmenovkách ještě jedno jméno chybí. Samíra pohladila manžela po zádech, ten se na ni podíval a něžně jí položil ruku na břicho.

◇ 3 ◇

Když Sámí spustil nohy na podlahu, kotníky mu ofoukl studený průvan. Zkontroloval, že má obálku v přední kapse batohu, a očekáváním ho píchlo v prsou. Tentokrát se stihl dostat do sprchy dřív než Hiba a nemusel si dělat starosti o teplou vodu.

Nikdo si nevšiml, že se Sámí nenasnídal. Samíra měla spoustu práce, vypeckovávala černé olivy, ptala se Hiby na úkol z chemie a připomínala Alímu, že má cestou domů vyzvednout v cukrárně čokoládový dort. Večer měli slavit Malikovy první narozeniny. Malik zrovna křičel, tváře měl rudé jako třešně a patlal po stole hummus.

Sámí se vykradl do předsíně a zjistil, že ho předběhl děda Fáris a už stojí před oválným zlatým zrcadlem vedle mahagonové komody. V polostínu na něj dopadaly sluneční paprsky a v nich se rýsovala jeho tvář, výrazný nos, široký knír, který zakrýval horní ret, a bujné havraní vlasy. V tom světle se podobal římským sochám, které viděl Sámí v národním muzeu, když tam byl se školou. Děda trávil každé ráno před zrcadlem čtvrt hodiny, možná i víc, a česal si dokonalou pěšinku.

„Nechceš taky kápnout?“

Sámího kamarádi používali vosk na vlasy, ale on měl radši olej. Líbilo se mu, že není cítit a je hebký na dotek, a také mu připadal elegantní, což asi souviselo víc s dědou Fárisem než se samotným olejem. Děda nosil kalhoty s puky, sněhobílou košili a naleštěné kožené boty. Hůlku měl z ořechového dřeva, speciálně

objednanou z Aleppa. Jít do města s dědečkem Fárisem bylo jako procházet se s celebritou. Zdravil sousedy, ptal se na nemocné příbuzné, nastávající a novorozeňata. Usmíval se důvtipným anekdotám, radil lidem, kteří se ocitli v úzkých, a vždycky vyslechl každého, kdo si potřeboval promluvit.

„Vy byste měl kandidovat do parlamentu,“ říkával mu někdo.

Děda Fáris se smál a mával nad tím rukou, ale dotyčný se obvykle nedal:

„Vážně, všichni by pro vás hlasovali!“

I v takových chvílích se děda zdržel kousavých poznámek o takzvaných volbách, které mu občas uklouzly, když byl se Sámím o samotě.

„Až budeš starší, pochopíš, jak to je. Dostaneš hlasovací lístek se dvěma kolonkami. Pro současného prezidenta Háfize al-Asada, nebo proti němu. Náš vůdce je totiž velkorysý muž a naslouchá vůli lidu... takže lid může úplně svobodně hlasovat... pro, nebo proti.“

Sámí dál občas chodíval s dědou Fárisem ven večer, kdy měsíc visel na nebeské klenbě jako kapka rosy. Procházka je obvykle zavedla na slavný *súq*, staré tržiště v centru města, kde se klikatily cestičky mezi stánky s jídlem a občůdky, v nichž se dalo koupit cokoli mezi nebem a zemí. Děda Fáris vyprávěl o francouzské firmě, pro kterou pracoval ve čtyřicátých letech, když byla Sýrie ještě francouzským mandátním územím. Francouzi sice nebyli žádní andílci a mnoho lidí tehdy připravili o život, ale zároveň měli respekt, tvrdil děda Fáris. Když třeba francouzští vojáci honili podezřelého povstalce a ten vběhl do kostela nebo mešity, tak za ním nevtrhli a nezastřelili ho. Některé věci byly svaté i pro francouzské okupanty.

„Navíc díky Francouzům jíme *croissanty*,“ dodával. „A některá slova, která používáme, pocházejí z francouzštiny, třeba *canapé* místo pohovka a *chauffage* místo topení.“

Teď spolu stáli před zlatým zrcadlem a oba si olejem upravovali tmavou kštici. Děda Fáris zvedl hlavu, narovnal poslední pramínek a zeptal se, jestli se děje něco mimořádného. Barva Sámího tváře o odstín ztmavla, tomu nedokázal zabránit.

„Máme ve škole divadelní představení,“ řekl.

„Tak to abys zkusil i trochu parfému.“

Sámí si prohlížel výsledek v zrcadle. Čerstvě vyžehlená khaki košile, naolejované vlasy a oblak voňavky. Pak prošel kuchyní, kde Malik zrovna házel olivy na zem, a zamířil ven.

Škola byla postavená z čediče – Homsu se přezdívalo město černého kamene – a obehnaná vysokými zdmi a plotem. Na dvoře hřměly z reproduktorů písně s údernými refrény. Většinou pojednávaly o neviditelném nepříteli, vzdáleném jen pár desítek kilometrů: o Izraeli, který by je nejradši všechny vyhladil, jakmile by se mu naskytla šance. Sámí si tehdy písně nespojoval s žádnou skutečnou zemí obývanou skutečnými lidmi. Patřily zkrátka ke školnímu dni, stejně jako hodiny matematiky, kreslení a branné výchovy.

Postavil se do řady vedle kamarádů a čekal na ranní proslov ředitelky, starší paní s vlasy jako vyšlehaná cukrová pěna, sepnutými do přísného drdolu. Nejdřív vystoupala na stožár syrská vlajka, pak vlajka strany Ba'ath.

„Opakujte po mně,“ promluvila ředitelka a v mikrofonu to zapískalo. „Svou duší, svou krví se podvolujeme al-Asadovi.“

„Svou duší, svou krví se podvolujeme al-Asadovi!“

„A za co bojuje al-Asad? Za jednotu, svobodu a socialismus.“

„Za jednotu, svobodu a socialismus!“

Ředitelka si zpoza brýlí bez obrouček prohlédla řady khaki školních uniforem, jejichž stříh se trochu uvolnil až o pár let později, když už nebyla tolik v módě Severní Korea. Ranní shromáždění pokračovalo, ředitelka přede všemi kárala jednotlivé studenty nebo celé skupiny a přitom bouchala o zem

rákoskou. Sámí nikdy neviděl, že by jí někoho uhodila, ale stejně se mu ulevilo, když skončilo opakování frází o všemocném otci vlasti, věčném a nádherném, a mohli odpochodovat do třídy. Zvlášť když od začátku pololetí seděl za dívkou, které si do té doby vůbec nevšiml.

Jasmín se nikdy nehlásila zbytečně, ale když ji vyvolali, vždycky znala odpověď. Na hodině angličtiny si Sámí tak dlouho prohlížel její zátylek, až se na něj otočila a on se rychle podíval do sešitu. Celý se zapotil při představě, jaké by bylo zabořit jí ruku do vlasů a ucítit konečky prstů její jemnou šíjí.

Jednoho dne ho trefil do obličeje zmuchlaný lísteček. Sámí i přes celou třídu viděl Muhammadův pihovatý obličej a křivý úsměv. Jeho nejlepší kamarád měl sklony míchat se do věcí a situací, po kterých mu nic nebylo. Někdy proto, aby ho zachránil, třeba když na sebe vzal vinu za to, že Sámí nepřinesl domácí úkol, a jindy, jako právě teď, zase proto, aby se začalo něco dít. $1+1 = 69$. Sámí si nebyl jistý, ale tušil, že je to narážka na něco zakázaného, co dospělí dělají potají.

„Půjčíš mi pero?“ zeptala se Jasmín.

„Tohle?“

„Jo, je to snad pero, ne?“

Sámí jí ho podal, přičemž zapomněl na zmuchlaný papírek, který držel v ruce.

„Tady jsem se asi spletl...“ zamumlal.

„To teda jo. Má to být dva, *two*,“ řekla Jasmín a napsala na papír dvojku. „To taky není špatné.“

Od té doby ho vždycky zdravila *ahlain* nebo *marhabtain*, tedy „dvakrát ahoj“. Když si Sámí v jídelně naléval džus, objevila se Jasmín za ním. Nevezmeš dva? Když spolu na dvoře seděli na kamenné lavičce a někdo se zeptal, jestli tam mají volno, odpověděla, že bohužel ne. To je lavička pro dva. Lehli si na záda s hlavami těsně u sebe a ukazovali si na nebi mraky a tvary. Když ji pak Sámí cestou domů letmo políbil, pod stro-

mem obtěžkaným pomeranči, řekla mu: „Dvakrát. Zdvojené je vždycky všechno lepší.“

Jasmín a Sámí se spolu scházeli pár měsíců. Pak do třídy přibyl nový kluk, Hajdar, nosil stejnou uniformu jako ostatní, ale na zápěstí měl stříbrné hodinky. Učitelé z něj byli nadšení, protože se choval velmi zdvořile, jenže o přestávkách klel prostěji než celý zbytek třídy dohromady. Jasmín ho přizvala k jejich hrám a dovolila mu sedět s nimi v jídelně. Sámímu se chtělo říct, že je tam místo jen pro dva.

Všiml si, že Jasmín se v Hajdarově přítomnosti mění. Dřív nadšeně pobízela Sámího, aby křupal prsty. Teď tvrdila, že to zní hrozně. Dřív se spolu bavili o komiksech, ale protože Hajdar nerad četl, Jasmín to přestalo zajímat.

Obálka Sámího páčila v náprsní kapse. O polední pauze se studenti nahrnuli ke kiosku, aby si nakoupili croissanty a *manáqíš*, minipizzy s tymiánem a sezamem. Sámí šel hledat Jasmín, ale zrovna když ji objevil ve skupince dívek, zazvonilo na hodinu.

Učitel branné výchovy byl nemocný a nesehnali nikoho na suplování, a tak musela zaskočit učitelka náboženství. Kolem krku měla stříbrný křížek a se svým zakrslým baculatým tělem balancovala na černých jehlových podpatcích. Byla to milá paní, která vždycky trpělivě odpovídala na všechny otázky – občas, když se v mysli zatoulala do filozofických úvah, se dlouze dívala na pomerančovník za oknem.

Teď ale jako by venku přímo před očima žáků prodělala změnu osobnosti. Slunce zahalil mrak, dvůr se ponořil do stínu a učitelka zavelela, aby se seřadili. V první čtvrt hodině probrali teorii. Vzala do ruky kalašnikov a popsala jim jednotlivé části – dřevěnou pažbu, zásobník, nastavitelné hledí – a ukázala, kam se dávají náboje.

„Tady se nastavuje automat a tady poloautomat, to kdybyste chtěli střílet po jednotlivých patronách.“

Jeden z žáků zvedl ruku.

„Paní učitelko, jak rychle se dá střílet?“

„To záleží na modelu, ale tenhle zvládne šest set výstřelů za minutu.“

Pak byl čas na praktická cvičení, ale ne se zbraní. Učitelka dávala povely k tělocvičným úkonům a tvorbě formací, děti v uniformách poslouchaly její ostré rozkazy. Když Jasmín spadla a rozbila si koleno, musela udělat deset kliků navíc. Hajdar jí pak podal ruku.

„Zpátky do řady!“

Po hodině si učitelka náboženství zavolala Sámího. Proč byl tak roztěkaný? Naklonila se k němu a začenichala ve vzduchu. Bála se, že mu vytkne parfém, i když kolem ní samé se vznášela mlha syntetické levandule, ale ona ukázala na jeho naolejovaný účes.

„Řekni matce, ať tě vezme k holiči, už máš nějak moc dlouhé vlasy.“

Sámí do té doby vůbec neměl čas promluvit si s Jasmín, ale po chvíli si všiml, že na něj čeká na schodech. Seděla tam, zářivě se usmívala a v ústech se jí blyštěla rovnátka. Vedle ní seděl Hajdar.

„Ahoj, ahoj,“ pozdravil Sámí.

„Ahoj,“ odpověděla Jasmín.

Hajdar něco hledal v tašce a pak řekl, tak tady jsou, ty lístky do divadla.

„Super, a na co půjdeme?“ zeptal se Sámí.

Snažil se mluvit normálně, jako by neměl srdce až v krku. V obálce, kterou si donesl z domova a kterou celý den nosil v náprsní kapse, byly právě lístky do divadla. Ještě raději by Jasmín vzal do kina, ale v Homsu byly zatím jen staré biografy, kde dávali černobílé filmy a kam si prý chodili zločinci vyřizovat účty.

„Koupili jsme jen dva,“ ošila se Jasmín. „Na *Romea a Julii*, to se ti stejně nelíbí.“